

การศึกษาเปรียบเทียบการบริหารจัดการโครงการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองในจังหวัดสมุทรปราการ

A Comparative Study of Village and Urban Community Fund Project Management in Samut Prakan Province

ภาคภูมิ พุ่สกุลสถาพร¹

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเปรียบเทียบการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง บ้านคลองเล้าหมู ตำบลแพรกษา ซึ่งเป็นกองทุนฯ ที่ประสบความสำเร็จกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ชุมชนสุนทรศาลทูล ตำบลบางเมืองใหม่ ซึ่งเป็นกองทุนฯ ที่ประสบความสำเร็จล้มเหลว โดยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการศึกษาจากเอกสาร การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก การสนทนากลุ่มย่อย และการสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม

ผลการศึกษาพบว่า การดำเนินนโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองมีความแตกต่างกันระหว่างสองกองทุนฯ เนื่องจากปัจจัยด้านการบริหารจัดการและการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน รวมถึงปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม โดยปัจจัยหลักที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จในการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านฯ คือ ปัจจัยด้านการบริหารจัดการ ซึ่งมีทั้งสิ้น 5 ประการ ได้แก่ ปัจจัยด้านระบบการทำงาน ปัจจัยด้านการปฏิบัติงาน ปัจจัยด้านการวางแผนและการกำหนดกลยุทธ์ ปัจจัยด้านบุคคล ปัจจัยด้านทักษะ นอกจากนี้แล้ว ยังมีปัจจัยอื่นๆ ได้แก่ ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วม ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม ซึ่งถือว่าเป็นองค์ประกอบภายนอกที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จในการดำเนินงานกองทุนฯ ด้วยเช่นกัน

ข้อเสนอแนะจากการวิจัยครั้งนี้ คือ การนำนโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองมาปฏิบัติให้ประสบความสำเร็จ ผู้ปฏิบัติงานควรมีความเข้าใจแนวทางการบริหารจัดการและการมีส่วนร่วม รวมถึงปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมของชุมชน ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญในการส่งเสริมให้การดำเนินงานกองทุนฯ ประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของนโยบาย

Abstract

The purpose of this research is to observe and compare the operations of Village and Urban Community Funds with the scope of observation set by Baan Khlong Lao Moo, Praek Kasa subdistrict, Meung Samut Prakan Village and Urban Community Fund unit; deemed as successful, and Soonthorn San Thoon Community, Bang Meung Mai subdistrict, Meung Samut Prakan Village and Urban Community Fund unit; deemed as unsuccessful. This research is a qualitative research includes documentary research, in-depth interviews, focus group sessions and non-participant observation.

The result of the observations has shown that the operations of the two village and urban community fund units difference because management factors, participation of the local citizens and environment factors. Factors affecting the funding operations include 5 management-related factors consisting of workflow, performance, planning and strategy, human resources and operational skills including others factors like cooperation factor and environmental factor which externally affect the success rate of the funding operations.

The recommendations arising from this research are to bring village and urban community fund and apply the methods to be successful, to understand

¹ นักศึกษา ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล
อีเมล: pakpoom.pu@gmail.com

ข้อมูลบทความ

ส่งบทความ 18 พฤษภาคม 2557
ตอบรับ 3 กันยายน 2557
เผยแพร่ออนไลน์ 26 ธันวาคม 2557

คำสำคัญ

การนำนโยบายไปปฏิบัติ
การศึกษาเปรียบเทียบนโยบาย
Policy implementation
Comparative study of policies

the management and cooperation methods and environmental factors. These are important factors in promoting village fund to be success.

บทนำ

รัฐบาลในอดีตที่ผ่านมา (พ.ศ.2544-2549) ซึ่งมี พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร เป็นนายกรัฐมนตรี ได้แถลงนโยบายต่อรัฐสภา เมื่อวันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2544 โดยตั้งเป้าหมายที่จะดำเนินนโยบายเพื่อลดความยากจนของประชาชนนำไปสู่การสร้างงาน สร้างรายได้ และลดภาระค่าใช้จ่ายของประชาชน นโยบายหนึ่งที่รัฐบาลมุ่งส่งเสริมให้เกิดขึ้นและจัดว่าเป็นนโยบายเร่งด่วนหนึ่งในนโยบาย 9 ข้อที่สำคัญคือ นโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยการจัดตั้งเงินทุนให้กับหมู่บ้านและชุมชนเมืองหมู่บ้านละ 1 ล้านบาท เพื่อเป็นแนวทางในการเสริมสร้างสำนึกความเป็นชุมชนและท้องถิ่น โดยชุมชนเป็นผู้กำหนดความต้องการและอนาคตของตนเอง ผ่านคุณค่าภูมิปัญญาของท้องถิ่น วัตถุประสงค์ของการจัดตั้งกองทุน 1 ล้านบาท คือ เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนภายในหมู่บ้านและชุมชนเมือง สำหรับการลงทุนในการประกอบอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้ และเป็นการบรรเทาเหตุฉุกเฉินในยามจำเป็นเร่งด่วน ดังจะเห็นได้จากคำปราศรัยของนายกรัฐมนตรี พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร เมื่อวันที่ 16 มิถุนายน 2544 ในการสัมมนา “ผนึกกำลังประชารัฐขึ้นเตรียมนโยบายกองทุนหมู่บ้าน” ได้มีการแสดงเจตนารมณ์ในใจความตอนหนึ่งว่า “องค์กรรวมทั้งจะนำไปสู่การแก้ปัญหาของชาติได้มุ่งที่ประชาชนเป็นหลัก มุ่งที่ชุมชนเป็นหลักทุกวันที่ผ่านมานี้เรามุ่งในเรื่องรูปแบบมากเกินไป ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของการพัฒนาประชาธิปไตยก็เช่นกัน เราพยายามมุ่งในเรื่องของอำนาจไม่ใช่มุ่งในเรื่องรูปแบบของการจัดการ แต่มุ่งเรื่องการกระจายโอกาส ซึ่งเป็นหัวใจที่สำคัญที่สุด โอกาสให้คนจนได้เข้าหาแหล่งเงินทุน โอกาสที่จะให้คนจนได้เข้าหาแหล่งความรู้ โอกาสที่จะให้คนจนได้ร่วมคิดร่วมทำด้วยภูมิปัญญาของตนเอง” (ทักษิณ ชินวัตร, 2544)

สืบเนื่องมาถึงนโยบายและรัฐบาลในชุดต่อมา ซึ่งเป็นรัฐบาลของ นายกรัฐมนตรีอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ (พ.ศ.2550-2554) ซึ่งต้องสานต่อนโยบายของรัฐบาลในอดีตที่ผ่านมา แต่ด้วยปมความขัดแย้งทางการเมืองที่เกิดขึ้น ระหว่างฝ่ายพันธมิตรและฝ่ายแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ (นปช.) รวมทั้งอำนาจของฝ่ายบริหารทั้งฝ่ายค่านและฝ่ายรัฐบาลที่ไม่ค่อยจะลงรอยกันในการเมือง ส่งผลให้การดำเนินนโยบายกองทุน

หมู่บ้านและชุมชนเมืองต้องมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบให้เกิดความเหมาะสมต่อการบริหารงานของรัฐบาลในชุดปัจจุบัน การปรับเปลี่ยนมีการปรับเปลี่ยนทั้งชื่อโครงการเป็นกองทุนเศรษฐกิจพอเพียง การปรับเปลี่ยนระเบียบวิธีการดำเนินงาน เงินสนับสนุนกองทุนหมู่บ้าน และคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองซึ่งมีวาระการดำเนินงาน 2 ปี จากเดิมดำรงตำแหน่งได้เพียงคราวละ 1 ปี

การบริหารงานและการดำเนินนโยบายของรัฐบาลยุคปัจจุบันเป็นการบริหารงานของนายกรัฐมนตรียิ่งลักษณ์ ชินวัตร (พ.ศ.2554-ปัจจุบัน) ซึ่งนับได้ว่าเป็นการกลับคืนสู่อำนาจอีกครั้ง ภายหลังจากความขัดแย้งทางการเมืองของพรรคเพื่อไทย ในอดีต พรรคการเมืองดังกล่าวเคยถูกจัดตั้งในนามของพรรคไทยรักไทย และพรรคพลังประชาชน ก่อนที่ 2 พรรคจะถูกยุบพรรคตามมติของคณะกรรมการการเลือกตั้ง (กกต.) และเปลี่ยนชื่อมาเป็นพรรคเพื่อไทยในปัจจุบัน การดำเนินนโยบายของรัฐบาลยิ่งลักษณ์ โดยเฉพาะนโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ซึ่งรัฐบาลจัดลำดับความสำคัญให้เป็นนโยบายต่อเนื่องที่ต้องดำเนินการสานต่อให้เป็นผลสำเร็จ ทำให้นโยบายดังกล่าวถูกขับเคลื่อนอย่างเป็นรูปธรรม มีการจัดสรรเงินงบประมาณกองทุนฯ เพิ่มเติมให้กับชุมชนและมีการประเมินผลติดตามที่มีความชัดเจนมากขึ้น โดยกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย และสำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

จากข้อมูลทั้ง 3 รัฐบาล แสดงให้เห็นว่าการดำเนินนโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเป็นการดำเนินนโยบายที่มีความต่อเนื่องกันทั้ง 3 รัฐบาล เพราะนโยบายดังกล่าวมีจุดแข็งในเรื่องวัตถุประสงค์ของนโยบายที่มุ่งตอบสนองความต้องการของคนที่ยากจนในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนที่ใช้ในการประกอบอาชีพ ให้นำเงินมาประกอบอาชีพเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนได้ รวมทั้งเมื่อมองในเชิงการคลังนโยบายกองทุนหมู่บ้านฯ เป็นภาระผูกพันทางการคลังในเรื่องงบประมาณที่ได้ดำเนินการจัดสรรลงไปยังชุมชนและหมู่บ้านต่างๆ ทั่วประเทศเป็นจำนวนกว่า 80,000 กองทุนฯ กองทุนฯ ละ 1 ล้านบาท เท่ากับว่างบประมาณที่ทำการจัดสรรนั้นเป็นจำนวนเงินหลายหมื่นล้านบาท (เพลินพิศ สัตย์สงวน, 2549) ซึ่งเป็นงบประมาณในจำนวนที่สูง โดยการจัดสรรมีเป้าหมาย

เพื่อให้คนในชุมชนใช้เงินงบประมาณดังกล่าวเป็นทุนในการประกอบอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้ และแก้ไขปัญหาความยากจน ซึ่งผลตอบรับในแง่นโยบายต่อฐานเสียงทางการเมืองถือว่าเป็นผลตอบรับที่ดีสำหรับรัฐบาลพรรคไทยรักไทยและพรรคเพื่อไทย แต่สำหรับรัฐบาลพรรคประชาธิปัตย์มีมุมมองต่อนโยบายที่เชื่อมโยงกับแนวคิดประชานิยมและภาระทางการคลังในเรื่องงบประมาณของประเทศที่จะส่งผลกระทบต่อเสถียรภาพและความไม่มั่นคงทางเศรษฐกิจ

ในปัจจุบันเป้าหมายการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองของรัฐบาลมีทั้งหมด 75,547 กองทุน แยกเป็นกองทุนหมู่บ้าน 71,247 กองทุน และกองทุนชุมชนเมือง 2,694 กองทุน รวมทั้งอยู่ระหว่างการดำเนินการอีก 1,606 กองทุน โดยไปขึ้นทะเบียนเพื่อจัดตั้งเป็นกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแล้วจำนวน 74,215 กองทุน คิดเป็นร้อยละ 98.23 นอกจากนี้การบริหารงานของรัฐบาลในชุดปัจจุบันมีเป้าหมายที่จะจัดตั้งและเพิ่มประสิทธิภาพกองทุนฯ ให้ครบ 79,255 กองทุน โดยวัตถุประสงค์ของการกู้ยืมเงินกองทุนจากข้อมูลของสำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ผู้กู้ยืมใช้ไปเพื่อการเกษตร ร้อยละ 71.91 ค่าขาย ร้อยละ 16.33 อุตสาหกรรม ร้อยละ 4.08 การบริการ ร้อยละ 3.99 บรรเทาเหตุฉุกเฉิน ร้อยละ 1.96 กิจกรรมกลุ่ม ร้อยละ 1.50 และอื่นๆ ร้อยละ 0.23

ปัญหาที่สำคัญประการหนึ่งของการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ซึ่งจัดเป็นการดำเนินงานในรูปแบบการจัดสวัสดิการทางสังคมของรัฐให้กับประชาชนในปี พ.ศ.2554 การดำเนินงานจัดสรรเงินกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองในช่วงรัฐบาลทักษิณและรัฐบาลอภิสิทธิ์ยังไม่เพียงพอกับความต้องการของประชาชน และยังไม่สามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้ตามนโยบายของรัฐบาล โดยกองทุนหมู่บ้านฯ จากข้อมูลของสำนักงานสถิติแห่งชาติ ซึ่งสำรวจเมื่อปี พ.ศ.2553 มีกลุ่มคนจนที่สามารถเข้าถึงกองทุนได้เพียง ร้อยละ 8.8 กลุ่มคนที่มีฐานะปานกลางเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้ ร้อยละ 91.2 ซึ่งจากข้อมูลดังกล่าวเป็นตัวชี้วัดว่า การดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านในปัจจุบันยังไม่สามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้ตรงตามวัตถุประสงค์ของกองทุน จากสถานการณ์ดังกล่าวจึงเกิดความเหลื่อมล้ำทางสังคมของกลุ่มผู้มีรายได้น้อยซึ่งเป็นกลุ่มที่ขาดโอกาสในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนและโครงการต่างๆ ของภาครัฐ เมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มคนที่มีรายได้ปานกลางขึ้นไป ซึ่งสามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้มากกว่า ปัญหาสำคัญของการดำเนินงานกองทุนจึงอยู่ที่การบริหารจัดการกองทุนฯ ประสิทธิภาพที่เกิดจากการใช้จ่ายเงิน

กองทุนและการจัดสรรให้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย รวมทั้งการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการกองทุนฯ ของชุมชน สำหรับปัจจัยแห่งความสำเร็จที่เกิดจากการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เกิดจากการบริหารจัดการของประธานกองทุนฯ คณะกรรมการกองทุนฯ การมีส่วนร่วมของสมาชิกกองทุนฯ และการดำเนินกิจกรรมกองทุนฯ สามารถจัดสวัสดิการให้กับสมาชิกและสร้างสาธารณะประโยชน์ให้กับคนในชุมชนได้มากขึ้นเรื่อยๆ รวมทั้งเกิดจากการที่สมาชิกกองทุนฯ มีความเข้าใจในวัตถุประสงค์การดำเนินงานกองทุนฯ และมีภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีความหลากหลาย ทำให้ง่ายต่อการนำเงินกองทุนฯ ไปประกอบอาชีพ ทั้งนี้ความมุ่งหวังของการพัฒนากองทุน คือ การทำให้กองทุนเป็นสถาบันการเงินของชุมชน และสามารถจัดสวัสดิการให้กับสมาชิกกองทุนในด้านต่างๆ ได้อย่างครบถ้วนรวมทั้งในท้ายที่สุด คือ การพึ่งตนเองได้ของคนในชุมชน (ทนงศักดิ์ คุ่มไชนะ, 2541)

การดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง บ้านคลองเล้าหมู ตำบลแพรกษา และชุมชนสุนทรศาสตร์ ตำบลบางเมืองใหม่ อำเภอมะนัง จังหวัดสมุทรปราการ ซึ่งเป็นสถานที่ที่ผู้วิจัยสนใจเข้าไปศึกษารูปแบบการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยทั้ง 2 กองทุนฯ มีลักษณะการบริหารงานในรูปแบบที่แตกต่างกัน ซึ่งส่งผลกระทบต่อประสิทธิผลความสำเร็จและประสิทธิผลล้มเหลวในการดำเนินงานกองทุนฯ โดยกองทุนหมู่บ้านฯ บ้านคลองเล้าหมู ตำบลแพรกษา ซึ่งเป็นกองทุนหมู่บ้านฯ ที่ประสบความสำเร็จ มีเกณฑ์ชี้วัดที่แสดงถึงการประสบความสำเร็จที่ผู้วิจัยสนใจนำมาใช้วัด เพื่อเป็นกรณีศึกษาและเป็นสิ่งที่รัฐบาลทั้ง 3 รัฐบาลตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบันนำเกณฑ์การประเมินดังกล่าวมาใช้โดยพิจารณาจากเกณฑ์ของสำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ รวมทั้งรายละเอียดจากคู่มือการประเมินศักยภาพและประสิทธิภาพการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ซึ่งแสดงให้เห็นถึงแนวทางการประเมินกองทุนฯ โดยผลการประเมินได้จัดอันดับกองทุนหมู่บ้านฯ บ้านคลองเล้าหมู ตำบลแพรกษา ให้มีผลการประเมินอยู่ในระดับดีมาก (A) ซึ่งการจัดผลการประเมินดังกล่าวได้มีความสอดคล้องกับพัฒนาการประจำตำบล อำเภอมะนัง จังหวัดสมุทรปราการ ซึ่งเป็นผู้ที่รับผิดชอบการดำเนินงานกองทุนฯ และทำงานอยู่ในพื้นที่มากกว่า 20 ปี ได้จัดอันดับกองทุนฯ ดังกล่าวเป็น 1 ใน 9 กองทุนฯ ที่มีผลการดำเนินงานดีเด่นในอำเภอมะนัง จังหวัดสมุทรปราการ จากการจัดอันดับทั้งหมด 131 กองทุนฯ และเป็นตัวอย่างสำหรับกองทุนหมู่บ้านฯ อื่นๆ ที่อยู่ในความรับผิดชอบของพัฒนาการได้ปฏิบัติ

ตามแนวทางการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านฯ ตำบลแพรงษา ส่วนกองทุนหมู่บ้านฯ ชุมชนสุนทรศาสตร์ ตำบลบางเมืองใหม่ ซึ่งเป็นกองทุนหมู่บ้านฯ ที่ประสบความสำเร็จและมีเกณฑ์ที่ใช้เป็นตัวชี้วัดในรูปแบบเดียวกันกับกองทุนหมู่บ้านฯ ตำบลแพรงษา โดยพิจารณาจากเกณฑ์ของสำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติในช่วงที่กองทุนฯ ประสบความสำเร็จ ได้รับการจัดอันดับการประเมินให้อยู่ในระดับ (C) ซึ่งเป็นระดับที่ต่ำกว่ากองทุนหมู่บ้านฯ ที่ประสบความสำเร็จและเป็นระดับที่ต้องได้รับการปรับปรุงพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น ซึ่งการจัดอันดับดังกล่าวเป็นการจัดอันดับที่ตรงกับความเห็นของ วิจิตร พุสกุศลสถาพร (2555) ซึ่งได้ให้ข้อมูลกับนักศึกษาเบื้องต้นถึงเกณฑ์การประเมินติดตามภายในจังหวัดสมุทรปราการในเรื่องการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านฯ ที่แสดงให้เห็นว่ากองทุนหมู่บ้านฯ ชุมชนสุนทรศาสตร์ ตำบลบางเมืองใหม่เป็นกองทุนฯ ที่ต้องดำเนินการปรับปรุงฟื้นฟู เนื่องจากประสบความล้มเหลว ซึ่งเมื่อพิจารณาที่ผลลัพธ์จากการประสบความสำเร็จและประสบความล้มเหลวในการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองทั้ง 2 ตำบล มีรูปแบบในด้านกระบวนการที่สำคัญอยู่ 2 ประการ คือ การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนและการบริหารจัดการกองทุนฯ ซึ่งกระบวนการดังกล่าวมีความสอดคล้องกับคู่มือการประเมินผลกองทุนฯ ของสำนักงานกองทุนหมู่บ้านฯ (สำนักงานกองทุนหมู่บ้าน, 2553) ดังที่ได้กล่าวไปข้างต้น ซึ่งใช้แนวทางการบริหารจัดการและการมีส่วนร่วมเป็นแนวทางหนึ่งในการประเมินศักยภาพกองทุนฯ เพื่อการพัฒนาปรับปรุงกองทุนฯ รวมทั้งมีปัจจัยสภาพแวดล้อมในด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง ซึ่งมีส่วนในการกำหนดรูปแบบการดำเนินงานให้มีความสอดคล้องกับสภาพพื้นที่ของแต่ละตำบล โดยเป้าหมายสุดท้ายของการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านฯ คือ การบรรลุวัตถุประสงค์ตามนโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองที่ได้ตั้งไว้ตั้งแต่เริ่มต้นของการกำหนดนโยบาย

จากเหตุผลที่กล่าวมาทั้งหมดข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาถึง “การศึกษาเปรียบเทียบการบริหารจัดการโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง กรณีศึกษากองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองบ้านคลองเจ้าหนู ตำบลแพรงษา กับชุมชนสุนทรศาสตร์ ตำบลบางเมืองใหม่ อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ” ว่าจากปัจจัยนำเข้าที่มีลักษณะเหมือนกันในทุกกองทุนฯ แต่มีความแตกต่างกันอย่างไรในเรื่อง ปัจจัยด้านกระบวนการ และปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งปัจจัยต่างๆ เหล่านี้ส่งผลอย่างไรต่อความสำเร็จและความไม่สำเร็จของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง และการ

ดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านฯ สามารถครอบคลุมประชากรกลุ่มเป้าหมายที่ต้องการได้หรือไม่ อย่างไร ทั้งนี้การศึกษาปัจจัยนำเข้า ปัจจัยด้านกระบวนการ และปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมจะทำให้เห็นถึงความชัดเจนในการบริหารจัดการกองทุนฯ และการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในการดำเนินงานฯ มีประสิทธิภาพประสิทธิผลมากน้อยแตกต่างกันอย่างไร การแก้ไขระเบียบการดำเนินงานกองทุนฯ ในช่วงรัฐบาลยุคอภิสิทธิ์ และการปรับเปลี่ยนรูปแบบการบริหารงานกองทุนฯ การคัดเลือกคณะกรรมการกองทุน รวมทั้งการปรับเปลี่ยนชื่อของกองทุน เป็นการปรับเปลี่ยนเพื่อทำลายฐานอำนาจทางการเมืองหรือเป็นการปรับเปลี่ยนเพื่อให้เกิดคุณภาพในการดำเนินงานกองทุนฯ อย่างไรก็ตาม ข้อมูลและผลวิจัยที่เกิดขึ้นในส่วนของภาวะวิเคราะห์และข้อเสนอแนะในงานวิจัยสามารถใช้เป็นตัวกำหนดนโยบายของรัฐบาลในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองให้ดำเนินการตามแนวทางที่มีความเหมาะสมได้

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองระหว่างบ้านคลองเจ้าหนู ตำบลแพรงษา อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ กับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองชุมชนสุนทรศาสตร์ ตำบลบางเมืองใหม่ อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ
2. เพื่อเสนอแนะแนวทางและปัจจัยแห่งความสำเร็จในการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองในจังหวัดสมุทรปราการ

ขอบเขตการวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้มีขอบเขตการศึกษา ดังต่อไปนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ศึกษาถึงการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ตามนโยบายของรัฐบาลในเรื่องการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เพื่อเป็นการส่งเสริมเงินทุนในการประกอบอาชีพและเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนใช้สำหรับการกู้ยืมฉุกเฉินภายในชุมชน การศึกษาใช้การเปรียบเทียบระหว่างกองทุนหมู่บ้านฯ บ้านคลองเจ้าหนู ตำบลแพรงษากับกองทุนหมู่บ้านฯ ชุมชนสุนทรศาสตร์ ตำบลบางเมืองใหม่ ซึ่งทั้งสองกองทุนฯ มีปัจจัยหลักที่สำคัญซึ่งส่งผลกระทบต่อความสำเร็จและความล้มเหลวในการดำเนินงานกองทุน

หมู่บ้านฯ คือ ปัจจัยด้านกระบวนการ ซึ่งกล่าวถึงการจัดตั้งและการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน และปัจจัยสภาพแวดล้อม ซึ่งปัจจัยต่างๆ ที่กล่าวมานั้นส่งผลต่อปัจจัยด้านผลลัพธ์ คือ ความสำเร็จและความล้มเหลวของกองทุนฯ ที่มีความแตกต่างกัน รวมถึงส่งผลกระทบต่อการดำเนินนโยบายของรัฐบาลในสมัยต่อมา

2. ขอบเขตด้านเวลา

ผู้วิจัยกำหนดระยะเวลาที่ใช้ในการศึกษาและลงพื้นที่วิจัยในช่วงระยะเวลาระหว่างเดือนสิงหาคม พ.ศ.2555-มกราคม พ.ศ.2556 นับจากการลงพื้นที่วิจัยในภาคสนามและการค้นคว้าข้อมูลประกอบการวิจัย การศึกษาจะศึกษาถึงภาพรวมการดำเนินนโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองที่ผ่านมาตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน โดยเลือกช่วงเวลาที่มีผู้วิจัยเรื่องกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองตั้งแต่ พ.ศ.2544-2554 มาประกอบการศึกษาวิจัยเพื่อหาความสัมพันธ์กันของตัวแปรในเรื่อง ปัจจัยด้านกระบวนการ ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งส่งผลต่อปัจจัยในด้านผลลัพธ์ของการ

ตารางที่ 1 จำนวนประชากรและจำนวนครัวเรือน

กองทุนหมู่บ้าน อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ	จำนวนประชากร	จำนวนครัวเรือน
กองทุนหมู่บ้านฯ บ้านคลองเจ้าหนู ตำบลแพรกษา	3,679 คน	891 ครัวเรือน
กองทุนหมู่บ้านฯ ชุมชนสุนทรศาสตร์ ตำบลบางเมืองใหม่	1,048 คน	-

นอกจากจำนวนประชากรแล้วแต่ละกองทุนฯ จะมีบุคลากรที่เกี่ยวข้องจำนวน 9-15 คน เจ้าหน้าที่ของรัฐ 3 คน การคัดเลือกกองทุนฯ ดังกล่าวเกิดจากการพิจารณาเกณฑ์ชีวิตที่กำหนดขึ้นจากสำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติในเรื่องการประเมินศักยภาพและประสิทธิภาพการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านฯ ที่จัดอันดับให้กองทุนหมู่บ้านฯ บ้านคลองเจ้าหนู ตำบลแพรกษามีคะแนนอยู่ในระดับดีมาก (A) และกองทุนหมู่บ้านฯ ชุมชนสุนทรศาสตร์ ตำบลบางเมืองใหม่ มีคะแนนอยู่ในระดับปานกลาง (C) ซึ่งเป็นคะแนนที่ต้องดำเนินการปรับปรุงแก้ไขพื้นที่กองทุนฯ ให้ดียิ่งขึ้น นอกจากคะแนนที่ใช้เป็นตัวชี้วัด ผู้วิจัยได้เข้าไปลงพื้นที่เพื่อดำเนินการสอบถามข้อมูลในภาคสนามและสอบถามเจ้าหน้าที่ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ได้แก่ พัฒนาการประจำตำบล กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย ซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบนโยบายดังกล่าว โดยกองทุนฯ ทั้ง 2 กองทุนฯ พัฒนาการได้คัดเลือกให้เป็นตัวอย่างเพื่อใช้ในการศึกษาวิจัย เพราะพัฒนากรมองว่าสำหรับกองทุนฯ ที่ประสบความสำเร็จของกองทุนฯ จะมีการบริหารจัดการที่ดีเป็นพิเศษที่พัฒนากรสามารถใช้เป็นตัวอย่างให้กองทุนฯ

ดำเนินโครงการ คือ การประสบความสำเร็จและไม่ประสบความสำเร็จในการดำเนินงานกองทุนฯ ซึ่งสาเหตุที่เลือกศึกษาในช่วงระยะเวลาดังกล่าว เพราะเป็นช่วงระยะเวลาที่เริ่มมีการดำเนินงานนโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองอย่างจริงจัง และมีงานวิจัยต่างๆ ที่มีนักวิจัยได้ศึกษาค้นคว้าข้อมูลอยู่บ้าง เพื่อนำมาใช้เป็นข้อมูลที่สามารถรองรับในทางวิชาการได้ ซึ่งผู้วิจัยคิดว่า ช่วงเวลาดังกล่าวจะมีข้อมูลต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการศึกษาวินิจฉัยและการค้นคว้าเพื่อนำไปสู่ผลสำเร็จของงานวิจัยได้

3. ขอบเขตด้านพื้นที่

การศึกษาในเชิงลึกผู้วิจัยจะเข้าไปทำการศึกษาค้นคว้าที่กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง จังหวัดสมุทรปราการ โดยเป็นการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างกองทุนหมู่บ้านฯ บ้านคลองเจ้าหนู ตำบลแพรกษา ซึ่งเป็นกองทุนฯ ที่ประสบความสำเร็จกับกองทุนหมู่บ้านฯ ชุมชนสุนทรศาสตร์ ตำบลบางเมืองใหม่ ซึ่งเป็นกองทุนฯ ที่ประสบความสำเร็จล้มเหลว ทั้ง 2 กองทุนฯ มีจำนวนประชากรและจำนวนครัวเรือนแตกต่างกัน ดังนี้

อื่นได้ปฏิบัติตาม และพัฒนากรพิจารณาจากเงินงบประมาณกองทุนฯ เมื่อรัฐบาลสนับสนุนลงไปแล้ว 1 ล้านบาท กองทุนฯ สามารถบริหารจัดการเงินเพิ่มขึ้นกว่า 2 ล้าน 5 แสนบาทรวมทั้งในปัจจุบันพัฒนากรได้สนับสนุนให้โครงการต่างๆ ที่ภาครัฐเข้ามาเสนอแนะให้กองทุนฯ จัดทำพัฒนากรจะให้กองทุนฯ ตำบลแพรกษาจัดทำเป็นที่แรก เพราะมีโอกาสที่จะประสบความสำเร็จมากกว่ากองทุนฯ อื่นๆ ส่วนกองทุนฯ ที่ประสบความสำเร็จพัฒนากรได้ให้ข้อมูลเช่นเดียวกันว่า เป็นกองทุนฯ ที่พัฒนากรกำลังหาแนวทางในการปรับปรุง เพราะมีปัญหาเรื่องการบริหารจัดการที่ไม่มีประสิทธิภาพและที่ผ่านมาเงินกองทุนฯ 1 ล้านบาทที่รัฐบาลจัดสรรลงไปยังชุมชนนั้นเหลือเพียงแค่ 4 แสนบาท โดยจากข้อมูลที่กล่าวมาทั้งหมด ทางผู้วิจัยจะดำเนินการสัมภาษณ์ในเชิงลึกโดยใช้เกณฑ์ในเรื่องการบริหารจัดการตามแนวคิดของแม็คเคนเซ่ (Mc Kinsey) (อ้างถึงใน วันชัย มีชาติ, 2544) และการมีส่วนร่วมตามแนวคิดของสถาบันพระปกเกล้า โดยเกณฑ์ในเรื่องการบริหารจัดการและการมีส่วนร่วมที่ใช้ในการศึกษานั้นมีความสอดคล้องกับเกณฑ์ที่ใช้เป็นคู่มือในการประเมินศักยภาพของกองทุนหมู่บ้านฯ

ของสำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ซึ่งเกณฑ์ดังกล่าวเป็นสิ่งถูกกำหนดขึ้นเพื่อใช้ประเมินการตอบโต้ของกระบวนการดำเนินงานกองทุนฯ ว่า บรรลุวัตถุประสงค์ในการดำเนินนโยบายกองทุนฯ มากน้อยเพียงใด โดยผู้วิจัยจะดำเนินการศึกษาข้อมูลอย่างละเอียด เพื่อใช้ข้อมูลดังกล่าวประกอบการวิจัย

4. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

4.1 จำนวนประชากร ที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นประชากรในอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ 2 ชุมชน ได้แก่ ชุมชนบ้านคลองเล่าหมู ตำบลแพรกษา และชุมชนสุนทรศาสตร์ ตำบลบางเมืองใหม่ อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ โดยจำนวนประชากรที่ใช้ในการศึกษาเป็นการศึกษาผ่านกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองที่มีกระบวนการบริหารจัดการและการมีส่วนร่วม ซึ่งเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการประสบความสำเร็จและการประสบความสำเร็จล้มเหลวในการดำเนินงานกองทุนฯ

4.2 กลุ่มตัวอย่าง เป็นการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (purposive sampling) โดยเป็นจำนวนประชากรที่อยู่ในบ้านคลองเล่าหมู ตำบลแพรกษาและชุมชนสุนทรศาสตร์ ตำบลบางเมืองใหม่ อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ และเป็นประชากรที่มีความเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ได้แก่ คณะกรรมการที่ปรึกษากองทุนฯ คณะกรรมการกองทุนฯ สมาชิกกองทุนฯ ประธานเครือข่ายกองทุนฯ ระดับตำบล เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ อนุกรรมการระดับอำเภอ ประชาชนที่ไม่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานกองทุนฯ ซึ่งรวมจำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 25 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษานโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเป็นการศึกษาที่มีลักษณะเป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งเป็นการศึกษาจากงานวิจัยต่างๆ ที่มีความเกี่ยวข้องกับการดำเนินนโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยทำการศึกษาจากวิทยานิพนธ์และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ระเบียบวิธีการ ปัจจัยต่างๆ ที่ส่งผลต่อการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ซึ่งปัจจัยต่างๆ ประกอบด้วยปัจจัยนำเข้า ปัจจัยในด้านกระบวนการ รวมทั้งปัจจัยที่เกี่ยวกับบริบทสภาพแวดล้อม ที่ทำให้เกิดผลลัพธ์ คือ การประสบความสำเร็จและไม่ประสบความสำเร็จของการดำเนินงานกองทุนฯ โดยปัจจัยนำเข้าของ 2 ชุมชน นั้นมีความเหมือนกันแต่แตกต่างกันที่ปัจจัยในด้านกระบวนการ คือ การบริหารจัดการของชุมชนและการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ปัจจัย

บริบทแวดล้อมที่มีความแตกต่างกันไปตามบริบทพื้นที่ของแต่ละชุมชน รวมทั้งแต่ละช่วงเวลาการดำเนินงานของรัฐบาล ซึ่งปัจจัยทั้งหมดนั้น ส่งผลต่อความสำเร็จและความไม่สำเร็จของการดำเนินงานกองทุนฯ

1. ข้อมูลและแหล่งของข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล จะทำการเก็บข้อมูลจาก 4 วิธี
1.1 การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ใช้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (in-depth interview) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องและครอบคลุมมากที่สุด รวมถึงเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายที่ผู้วิจัยต้องการ โดยกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ประธานกองทุนหมู่บ้านฯ ของ 2 กองทุนฯ พัฒนาการประจำตำบลและอนุกรรมการระดับอำเภอ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล จะใช้การสัมภาษณ์ที่มีการกำหนดรายละเอียดของคำถามไว้ล่วงหน้า ซึ่งครอบคลุมเนื้อหาการศึกษาเปรียบเทียบการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ทั้ง 3 ปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยบริบทแวดล้อม ปัจจัยนำเข้า ปัจจัยด้านกระบวนการ (Easton, 1965) ซึ่งทั้ง 3 ปัจจัยจะส่งผลต่อปัจจัยนำออก ได้แก่ การประสบความสำเร็จและไม่ประสบความสำเร็จในการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ชุมชนตำบลแพรกษาและตำบลบางเมืองใหม่ อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ คำถามจะมีลักษณะของคำถามเป็นคำถามแบบปลายเปิด (open-ended question) โดยให้อิสระในการที่ผู้ตอบคำถามการวิจัยได้แสดงความคิดเห็นอย่างเต็มที่ และนำชุดคำถามที่สร้างขึ้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจสอบเนื้อหา ภาษา ความชัดเจน ให้ครอบคลุมถูกต้องและน่าเชื่อถือตามประเด็นที่ศึกษา รวมทั้งนำไปตรวจสอบเพิ่มเติมกับผู้เชี่ยวชาญทางรัฐประศาสนศาสตร์ จำนวน 3 ท่าน แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขจนมีความสมบูรณ์เพื่อนำออกมาใช้เก็บข้อมูล ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้ให้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกทั้งหมด จะนำมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้แนวทางเชิงอุปนัยหรือเชิงตรรกะ (inductive analysis) ซึ่งเป็นการตีความสร้างข้อสรุปข้อมูลจากการสัมภาษณ์

1.2 ข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม (focus group interview) การสนทนากลุ่มเป็นการเก็บข้อมูลโดยการจัดกลุ่มในการพูดคุย ซึ่งเป็นการตรวจสอบข้อมูลให้มีความน่าเชื่อถือและความถูกต้องยิ่งขึ้น และยังเป็นการช่วยเสริมให้ได้ข้อมูลที่ละเอียดและครบถ้วนมากยิ่งขึ้น กลุ่มที่ผู้วิจัยทำการสนทนาในครั้งนี้ คือ กลุ่มของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง และกลุ่มของสมาชิกกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองของชุมชนบ้านคลองเล่าหมู ตำบลแพรกษา และชุมชนสุนทรศาสตร์ ตำบลบางเมืองใหม่

ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้แบบสัมภาษณ์โดยวางแนวทางโครงสร้างของคำถามไว้ล่วงหน้า ซึ่งเป็นคำถามเกี่ยวกับปัจจัยนำเข้า ปัจจัย กระบวนการ และปัจจัยนำออก รวมถึงปัจจัยสิ่งแวดล้อมของการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง นอกจากนี้ ผู้วิจัยจะเป็นผู้สัมภาษณ์และจดบันทึกจากการสนทนากลุ่มด้วยตนเอง

1.3 ข้อมูลจากการสังเกตการณ์ (observation) ใช้วิธีการการร่วมสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วมและทำบันทึกข้อมูล การสังเกตการณ์จากแบบฟอร์มการสังเกตการณ์ที่ผู้วิจัยเตรียมไว้ล่วงหน้า กล่าวคือ ผู้วิจัยเข้าไปอยู่ในการประชุมประจำเดือนของประธานกองทุนฯ และคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง แต่ไม่เข้าไปแสดงความคิดเห็นต่อการประชุม โดยผู้วิจัยใช้วิธีการจดบันทึกประเด็นที่มีความสำคัญลงในแบบบันทึกที่ผู้วิจัยแยกประเด็นไว้ล่วงหน้าเพื่อใช้ประกอบการทำวิจัย

1.4 ข้อมูลจากการวิจัยเอกสาร (documentary research) เป็นการศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากหนังสือ เอกสาร งานวิจัย วิทยานิพนธ์ต่างๆ รวมทั้งกฎ ระเบียบ ประกาศ และข้อปฏิบัติของทางราชการที่เกี่ยวข้อง

2. แบบสัมภาษณ์

ผู้วิจัยได้ใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ เพื่อศึกษาการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองในตำบลแพรกษาและตำบลบางเมืองใหม่ อำเภอมะนัง จังหวัดสมุทรปราการ โดยทำการศึกษาเปรียบเทียบการดำเนินงานระหว่างกองทุนฯ ที่ประสบความสำเร็จและกองทุนฯ ที่ประสบความล้มเหลว การศึกษาจะศึกษาผ่านปัจจัยนำเข้า ปัจจัยในด้านการบริหาร ปัจจัยด้านบริบทแวดล้อมที่ส่งผลต่อปัจจัยนำออก คือ กิจกรรมของกองทุนฯ ที่ส่งผลต่อการประสบความสำเร็จและประสบความล้มเหลวในการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านฯ ผู้วิจัยได้ออกแบบวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยอาศัยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่ม รวมทั้งการสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม ประกอบกับเอกสารสำคัญต่างๆ เช่น ระเบียบการดำเนินงานกองทุนฯ ข้อปฏิบัติของทางราชการที่มีความเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เปรียบเทียบระหว่างกองทุนฯ ที่ประสบความสำเร็จและไม่ประสบความสำเร็จ จากการกำหนดวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลดังกล่าว ทำให้เครื่องมือสำคัญเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจึงเป็นแบบสอบถามหรือแบบสัมภาษณ์ลักษณะเปิด (open-ended question) เพื่อให้ผู้สัมภาษณ์ได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็นได้อย่างเสรี และแบบสัมภาษณ์สามารถปรับเปลี่ยนได้ตามสถานการณ์จริงอีกด้วย

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์แล้วนำมาสรุปผล เพื่อหาความแตกต่างจากการศึกษาเปรียบเทียบการดำเนินงานนโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเปรียบเทียบกองทุนที่ประสบความสำเร็จและประสบความล้มเหลว ในชุมชนตำบลแพรกษาและชุมชนตำบลบางเมืองใหม่ อำเภอมะนัง จังหวัดสมุทรปราการ โดยศึกษาจากข้อมูลปัจจัยสภาพแวดล้อม ที่เป็นตัวทำให้เกิดโครงการ/นโยบายของรัฐ ปัจจัยนำเข้า ปัจจัยด้านกระบวนการ ได้แก่ ปัจจัยด้านการบริหารจัดการ โดยการศึกษาผ่านแนวคิด 7S ของ แม็คคินซี (McKinsey) (อ้างถึงใน วันชัย มีชาติ, 2544) และปัจจัยการมีส่วนร่วมศึกษาผ่านแนวคิดการมีส่วนร่วมของสถาบันพระปกเกล้า ซึ่งปัจจัยที่กล่าวมาข้างต้นส่งผลต่อปัจจัยนำออก ได้แก่ การประสบความสำเร็จหรือประสบความล้มเหลว จากการดำเนินนโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยกลุ่มที่ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์การดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มตัวอย่างเชิงคุณภาพจำนวน 25 คน ได้แก่ เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน ซึ่งเป็นบุคคลที่นำนโยบายของรัฐมาปฏิบัติให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลในชุมชน คณะกรรมการกองทุนฯ สมาชิกกองทุน และประชาชนในชุมชนที่ไม่ได้เป็นสมาชิกกองทุนหรือไม่สามารถเข้าถึงการเป็นสมาชิกกองทุนฯ ได้ การวิเคราะห์จะวิเคราะห์เนื้อหา (content) ที่ได้จากการสัมภาษณ์ร่วมกับการสังเกตการณ์และการสนทนากลุ่ม รวมทั้งข้อมูลจากเอกสารต่างๆ ทั้งจากเอกสารทางราชการ เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และข้อมูลด้านบริบทสภาพแวดล้อม ปัจจัยนำเข้า ปัจจัยในด้านการบริหารที่เกิดจากการดำเนินนโยบาย โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงพรรณนา (descriptive analysis) โดยศึกษาตามตัวแปรต่างๆ ในกรอบแนวคิดเป็นแนวทางในการศึกษาวิเคราะห์วิจัย

โดยสรุประเบียบวิธีวิจัยของการศึกษาค้นคว้านี้ ได้อาศัยการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) ได้มีการเก็บข้อมูลในระดับปฐมภูมิและทุติยภูมิโดยอาศัยวิธีการสัมภาษณ์เจาะลึก การสังเกตการณ์ และการสนทนากลุ่มย่อย หลังจากนั้นนำข้อมูลที่รวบรวมมาตรวจสอบ วิเคราะห์ สรุป และเรียบเรียงอย่างเป็นระบบตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้แล้วจึงเสนอเป็นผลการศึกษาต่อไป

ผลการวิจัยและอภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาวินิจฉัยเรื่อง “การศึกษาเปรียบเทียบการบริหารจัดการโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง กรณีศึกษา กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองบ้านคลองเล้าหมู ตำบลแพรกษา และชุมชนสุนทรศาสตร์ ตำบลบางเมืองใหม่ อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ” เมื่อวิเคราะห์ผ่านรายละเอียดตามกรอบการศึกษาวินิจฉัย และนำเสนอผ่านวัตถุประสงค์ในการวิจัย ซึ่งตั้งไว้ในสองประเด็นที่สำคัญสามารถสรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้

ประเด็นแรก เพื่อเปรียบเทียบปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองระหว่างบ้านคลองเล้าหมู ตำบลแพรกษา อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ กับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองชุมชนสุนทรศาสตร์ ตำบลบางเมืองใหม่ อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ

1. *ปัจจัยนำเข้า* ได้แก่ เงินงบประมาณกองทุนหมู่บ้านฯ 1 ล้านบาท บุคลากร ระเบียบการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง วัสดุอุปกรณ์และสถานที่ในการดำเนินงานกองทุนฯ เป็นสิ่งที่กำหนดไว้เหมือนกันทุกกองทุนฯ ซึ่งเป็นไปตามระเบียบ

ตารางที่ 2 ปัจจัยในด้านการบริหารจัดการ ตามแนวคิด 7S ของ แม็คคินเซ่ (Mckinsey)

ปัจจัยในด้านการบริหารจัดการ ตามแนวคิดของ แม็คคินเซ่	กองทุนหมู่บ้านฯ ที่ประสบความล้มเหลว	กองทุนหมู่บ้านฯ ที่ประสบความสำเร็จ
(ก.) ด้านระบบการทำงาน (system)	1) พัฒนาการประจำตำบลขาดความเข้าใจ การดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านฯ ไม่ชอบลงพื้นที่ 2) คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านฯ ไม่เข้าร่วมประชุมประจำเดือน 3) การใช้เงินของสมาชิกกองทุนฯ ไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้	1) กองทุนฯ ใช้บทเรียนจากอดีตมาเป็นแนวทางสร้างความสำเร็จ 2) พัฒนาการจัดแบ่งเวลาในการลงพื้นที่ได้เหมาะสม 3) ประธานและคณะกรรมการกองทุนฯ มีการวางแผนการทำงานอย่างเป็นระบบ 4) สมาชิกกองทุนฯ ใช้เงินตามวัตถุประสงค์ที่กองทุนฯ กำหนด
(ข.) ด้านโครงสร้าง (structure)	ประธานและคณะกรรมการกองทุนฯ ไม่ทำตามโครงสร้างและอำนาจหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย	กองทุนฯ มีการจัดแบ่งโครงสร้างตามความถนัด และเน้นรูปแบบการทำงานเป็นทีม
(ค.) ด้านการปฏิบัติงาน (style)	1) ประธานและคณะกรรมการกองทุนฯ ไม่สามารถนำระเบียบการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านฯ มาประยุกต์ใช้ให้เกิดความเหมาะสมได้ 2) คณะกรรมการกองทุนฯ ภายหลังจากได้รับเงินชำระคืนจากสมาชิกฯ ไม่นำเงินส่งธนาคาร แต่นำมาปล่อยกู้กันเอง 3) พัฒนาการประจำตำบลไม่มีความรู้ความเข้าใจการดำเนินงานกองทุนฯ	1) พัฒนาการชอบลงพื้นที่และสามารถตอบปัญหาแนะนำเคล็ดลับต่างๆ ให้กับประธานกองทุนฯ และคณะกรรมการกองทุนฯ ได้ 2) ประธานกองทุนฯ และคณะกรรมการกองทุนฯ เป็นคนที่มีความซื่อสัตย์ เน้นทำประโยชน์ให้กับส่วนรวม
(ง.) ด้านค่านิยมร่วมขององค์การ (share value)	1) คนในชุมชนไม่กำหนดอนาคตของชุมชนเอง แต่กลับพึ่งพิงนโยบายจากภาครัฐเป็นส่วนใหญ่ 2) ประธานกองทุนฯ และคณะกรรมการกองทุนฯ ไม่มีค่านิยมในการทำงานที่ดี	1) ประธานและคณะกรรมการกองทุนฯ รวมถึงคนในชุมชนร่วมกันสร้างค่านิยมที่ดีให้เกิดขึ้นภายในชุมชน 2) กองทุนฯ มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ พุดคุยเพื่อหาแนวทางการแก้ไขปัญหาร่วมกัน
(จ.) ด้านการวางแผนและกลยุทธ์ (strategy)	กองทุนฯ ไม่สามารถนำหลักการเรื่องการวิเคราะห์สวอช (SWOT) มากำหนดกลยุทธ์ในการดำเนินงานได้	กองทุนฯ สามารถวิเคราะห์ สวอช (SWOT) มีการส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นและมีแผนงานรองรับการสนับสนุนโครงการต่างๆ จากภาครัฐ

ตารางที่ 2 ปัจจัยในด้านการบริหารจัดการ ตามแนวคิด 7S ของ แม็คคินเซ่ (Mckinsey) (ต่อ)

ปัจจัยในด้านการบริหารจัดการ ตามแนวคิดของ แม็คคินเซ่	กองทุนหมู่บ้านฯ ที่ประสบความล้มเหลว	กองทุนหมู่บ้านฯ ที่ประสบความสำเร็จ
(จ.) ด้านบุคคล (staff)	คนที่เข้ามาปฏิบัติงานเป็นกลุ่มเครือญาติ ที่รู้จักกับประธานกองทุนฯ และคณะกรรมการกองทุนฯ ทำให้ทุจริตได้ง่าย	มีระบบในการตรวจสอบและประเมินผลการทำงาน รวมถึงมีการแบ่งสายในการทำงาน โดยให้คณะกรรมการกองทุนฯ กระจายตัวอยู่ในพื้นที่
(ข.) ด้านทักษะ (skill)	1) ประธานและคณะกรรมการกองทุนฯ ไม่สามารถนำทักษะที่ตนเองมีมาใช้ให้เกิดประโยชน์กับการดำเนินงานกองทุนฯ 2) พัฒนาการประจำตำบลขาดการศึกษาพื้นที่ ใช้ภาษาวิชาการในการอธิบายความเข้าใจ	ประธานและคณะกรรมการกองทุนฯ รวมถึงพัฒนาการประจำตำบล มีทักษะในการปฏิบัติงานที่ช่วยให้การดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านฯ ประสบความสำเร็จ

การดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

2. ปัจจัยในด้านกระบวนการ มีสองปัจจัยที่ส่งผลให้การดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองมีความแตกต่างกัน ดังนี้

2.1 ปัจจัยในด้านการบริหารจัดการ อธิบายผ่านแนวคิด 7S ของ แม็คคินเซ่ (Mckinsey)

2.2 ปัจจัยในด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านฯ อธิบายผ่านแนวคิดการมีส่วนร่วมของชุมชนโดยสถาบันพระปกเกล้า

(ก.) การศึกษาเปรียบเทียบการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านฯ ของสองตำบล ในประเด็นเรื่องการมีส่วนร่วม พบว่ามีความแตกต่างกัน โดยกองทุนหมู่บ้านฯ ที่ประสบความล้มเหลวสมาชิกกองทุนหมู่บ้านฯ จะไม่เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านฯ เพราะประธานกองทุนหมู่บ้านฯ และคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านฯ ขาดการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนรับทราบ รวมทั้งไม่สามารถตอบคำถามเพื่อให้สมาชิกกองทุนฯ เกิดความเข้าใจในเรื่องการดำเนินงานกองทุนฯ ได้ ซึ่งตรงข้ามกับกองทุนหมู่บ้านฯ ที่ประสบความสำเร็จ สมาชิกกองทุนฯ จะมีความเชื่อมั่นในการดำเนินงานกองทุนฯ โดยเข้ามามีส่วนร่วมในเรื่องต่างๆ รวมถึงการตรวจสอบการปฏิบัติงาน เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ ประธานกองทุนฯ คณะกรรมการกองทุนฯ มีการประชาสัมพันธ์ให้สมาชิกกองทุนฯ รับทราบเวลาที่มีการประชุมสามัญประจำปี

3. ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับสังคม เศรษฐกิจ การเมือง

3.1 ปัจจัยสภาพแวดล้อมในด้านสังคม

การศึกษาปัจจัยสภาพแวดล้อมในด้านสังคมของ

ชุมชนที่เป็นที่ตั้งของกองทุนหมู่บ้านฯ ที่ทำการศึกษา พบว่าชุมชนที่เป็นที่ตั้งของกองทุนหมู่บ้านฯ ที่ประสบความล้มเหลวโครงสร้างทางสังคมจะเป็นแบบครอบครัวเดี่ยวที่ต่างคนต่างอยู่ ขาดการพึ่งพาอาศัยกัน ไม่มีจิตสำนึกความเป็นชุมชนเพราะมีประชากรแฝงเข้ามาอยู่อาศัยเพื่อประกอบอาชีพเป็นจำนวนมาก ชุมชนมีการเปิดรับความทันสมัยจากภายนอก ซึ่งมีความแตกต่างจากชุมชนที่เป็นที่ตั้งของกองทุนหมู่บ้านฯ ที่ประสบความสำเร็จถึงแม้ชุมชนจะมีการอยู่อาศัยแบบหมู่บ้านจัดสรร แต่ผู้ใหญ่บ้านจะเป็นผู้นำให้คนในชุมชนได้เข้ามาทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกันเพื่อให้เกิดความสามัคคี

3.2 ปัจจัยสภาพแวดล้อมในด้านเศรษฐกิจ

การศึกษาปัจจัยสภาพแวดล้อมในด้านเศรษฐกิจของชุมชนซึ่งเป็นที่ตั้งของกองทุนหมู่บ้านฯ ที่ทำการศึกษา พบว่าชุมชนที่เป็นที่ตั้งของกองทุนหมู่บ้านฯ ที่ประสบความล้มเหลวระดับความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจจะอยู่ในระดับไม่สูงนัก เพราะสภาพพื้นที่มีระยะห่างจากตัวจังหวัด ซึ่งมีความแตกต่างจากชุมชนที่เป็นที่ตั้งของกองทุนหมู่บ้านฯ ที่ประสบความสำเร็จระดับความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจจะอยู่ในระดับสูงเพราะเป็นหมู่บ้านจัดสรร มีตลาดภายในชุมชน คนในชุมชนให้ความสนใจในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารทางเศรษฐกิจเพื่อปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง

3.3 ปัจจัยสภาพแวดล้อมในด้านการเมือง

การศึกษาปัจจัยสภาพแวดล้อมในด้านการเมืองของชุมชนที่เป็นที่ตั้งของกองทุนหมู่บ้านฯ ที่ทำการศึกษา พบว่าชุมชนที่เป็นที่ตั้งของกองทุนหมู่บ้านฯ ที่ประสบความล้มเหลวคนในชุมชนจะไม่สนใจเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองและไม่แสดง

ความคิดเห็นในทางที่เป็นประโยชน์ คนในชุมชนปรับตัวไม่ทันกับการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง ซึ่งมีความแตกต่างจากชุมชนที่เป็นที่ตั้งของกองทุนหมู่บ้านฯ ที่ประสบความสำเร็จ การบริหารงานของคนในชุมชนส่วนใหญ่เรื่องต่างๆ คนในชุมชนจะเป็นผู้ที่คิดและตัดสินใจด้วยตนเอง การเข้าไปมีส่วนร่วมในทางการเมืองในระดับท้องถิ่นอยู่ในระดับสูง การแสดงความคิดเห็นทางการเมืองจะเน้นไปในทางที่เป็นประโยชน์มากกว่าความขัดแย้ง

4. ปัจจัยนำออก (ในด้านผลลัพธ์การดำเนินงาน)

ปัจจัยนำออกในการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองมีความแตกต่างกันโดยกองทุนหมู่บ้านฯ ตำบลบางเมืองใหม่ ปัจจัยนำออก ได้แก่ กิจกรรมของกองทุนหมู่บ้านฯ ที่ประสบความสำเร็จ ซึ่งมีความแตกต่างจากกองทุนหมู่บ้านฯ ตำบลแพรงษา ปัจจัยนำออก ได้แก่ กิจกรรมของกองทุนหมู่บ้านฯ ที่ประสบความสำเร็จ

5. ปัจจัยนำออก (ในด้านผลกระทบการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านฯ)

ปัจจัยนำออกในด้านผลกระทบการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านฯ เมื่อเทียบกับวัตถุประสงค์ในการดำเนินงานกองทุนฯ พบว่า มีความแตกต่างกันระหว่างสองกองทุนฯ โดยกองทุนหมู่บ้านฯ ตำบลบางเมืองใหม่ ปัจจัยนำออกในเรื่องนี้ได้แก่ การประสบความสำเร็จในการดำเนินงานกองทุนฯ ซึ่งมีความแตกต่างจากกองทุนหมู่บ้านฯ ตำบลแพรงษา ปัจจัยนำออก ได้แก่ การประสบความสำเร็จในการดำเนินงานกองทุนฯ โดยปัจจัยนำออกในประเด็นนี้จะเป็นสิ่งที่สะท้อนไปยังผู้กำหนดนโยบายหรือผู้นำนโยบายมาปฏิบัติให้ปรับปรุงแก้ไขหรือเปลี่ยนแปลงนโยบายให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

ประเด็นที่สอง เพื่อเสนอแนะแนวทางและปัจจัยแห่งความสำเร็จในการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองในจังหวัดสมุทรปราการ จากการศึกษาเปรียบเทียบการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านฯ ระหว่างสองตำบล พบว่า ปัจจัยในด้านการบริหารจัดการ การมีส่วนร่วม และปัจจัยสภาพแวดล้อม มีส่วนสำคัญในการส่งเสริมให้การดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านฯ ประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของนโยบาย โดยมีปัจจัยต่างๆ ที่นำมาอธิบายได้ ดังนี้

ปัจจัยในด้านการบริหารจัดการมีปัจจัยแห่งความสำเร็จที่สำคัญ 5 ปัจจัย จากทั้งหมด 7 ปัจจัย ดังนี้

1. ปัจจัยในด้านระบบการทำงาน (system)

ปัจจัยในด้านระบบการทำงานที่สำคัญที่เป็นผลลัพธ์ให้การดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านฯ ประสบความสำเร็จ

โดยสรุป คือ ประธานกองทุนฯ และคณะกรรมการกองทุนฯ กำหนดแผนการทำงานที่ชัดเจน ปฏิบัติตามระเบียบที่ สทบ. กำหนดไว้อย่างเคร่งครัด (สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอเมืองจังหวัดสมุทรปราการ, 2553ก)

2. ปัจจัยในด้านการปฏิบัติงาน (style)

ปัจจัยในด้านการปฏิบัติงานที่สำคัญที่เป็นผลลัพธ์ให้การดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านฯ ประสบความสำเร็จ สรุป คือ รูปแบบการปฏิบัติงานของพัฒนาการที่เป็นผู้มีความรู้ทั้งในทางวิชาการและการปฏิบัติงานร่วมกับคนในชุมชน ตลอดจนคุณสมบัติของประธานกองทุนฯ และคณะกรรมการกองทุนฯ ที่เป็นคนมีความซื่อสัตย์ คำนึงถึงผลประโยชน์ของส่วนรวม นอกจากนั้นสำหรับสมาชิกกองทุนฯ นำเงินที่กู้ยืมไปใช้ตรงตามวัตถุประสงค์ที่นโยบายกำหนดไว้

3. ปัจจัยด้านการวางแผนและการกำหนดกลยุทธ์ (strategy)

ปัจจัยในด้านการวางแผนและการกำหนดกลยุทธ์ที่สำคัญที่เป็นผลลัพธ์ให้การดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านฯ ประสบความสำเร็จ สรุป คือ การที่ประธานกองทุนฯ และคณะกรรมการกองทุนฯ รวมถึงพัฒนาการสามารถวิเคราะห์กลยุทธ์ (พิทยา บวรวัฒนา, 2541) เพื่อการดำเนินงานกองทุนฯ โดยใช้แนวทางการวิเคราะห์สวอช (SWOT analysis) เข้ามาช่วย มีการจัดทำแผนงานทั้งระยะสั้นและระยะกลาง

4. ปัจจัยด้านบุคคล (staff)

ปัจจัยในด้านบุคคลที่สำคัญที่เป็นผลลัพธ์ให้การดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านฯ ประสบความสำเร็จ สรุป คือ มีแนวทางการคัดเลือกประธานกองทุนฯ และคณะกรรมการกองทุนฯ รวมทั้งแนวทางการตรวจสอบประเมินผลที่อย่างเป็นระบบ มีความชัดเจนและเป็นธรรมกับทุกฝ่าย

5. ปัจจัยในด้านทักษะที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงาน (skill)

ปัจจัยในด้านทักษะที่สำคัญที่เป็นผลลัพธ์ให้การดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านฯ ประสบความสำเร็จ สรุป คือ ประธานกองทุนฯ และคณะกรรมการกองทุนฯ พัฒนาการประจำตำบล ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานกองทุนฯ มีทักษะในการติดต่อสื่อสารและแนวทางในการแก้ไขปัญหา มีเทคนิคในการจูงใจ รวมทั้งมีพื้นฐานความรู้เรื่องของชุมชนเป็นอย่างดี (สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ, 2553ข)

ปัจจัยในด้านการมีส่วนร่วม

1. การมีส่วนร่วมและความสัมพันธ์ของเครือข่ายกองทุน

หมู่บ้านและชุมชนเมือง

ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองที่เป็นผลลัพธ์ให้การดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านฯ ประสบความสำเร็จ สรุป คือ ประธานกองทุนฯ คณะกรรมการกองทุนฯ ผู้ใหญ่บ้าน พัฒนาการ มีแนวทางการประชาสัมพันธ์และส่งเสริมให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม

ปัจจัยในด้านสภาพแวดล้อมมีปัจจัยแห่งความสำเร็จทั้งสิ้น 3 ปัจจัย ดังนี้

1. ปัจจัยทางสังคม

แนวทางและปัจจัยแห่งความสำเร็จในด้านสังคมสรุป โดยแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ

1.1 ประธานกองทุนหมู่บ้านและคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านฯ ต้องปฏิบัติงานด้วยความซื่อสัตย์สุจริต คำนึงถึงประโยชน์ของคนในชุมชน สร้างความไว้วางใจ มีการพูดคุยแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน

1.2 สมาชิกกองทุนหมู่บ้านฯ มีการติดตามข่าวสารเกี่ยวกับการดำเนินงานกองทุนฯ พูดคุยหรือแนวทางการพัฒนาระหว่างสมาชิกกองทุนฯ ร่วมกัน เข้าร่วมประชุมทุกครั้งที่มีการนัดหมายจากประธานกองทุน

1.3 คนในชุมชนต้องมีความสามัคคี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ใช้ภูมิปัญญาพัฒนาตนเองสร้างแนวทางในการประกอบอาชีพสนับสนุนกิจกรรมของคนในชุมชน

2. ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ

แนวทางและปัจจัยแห่งความสำเร็จในด้านเศรษฐกิจ สรุป คือ การส่งเสริมให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งสร้างตลาดเพื่อเป็นที่จำหน่ายสินค้าในชุมชน สร้างผลิตภัณฑ์ของชุมชนในรูปแบบสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์

3. ปัจจัยทางด้านการเมือง

แนวทางและปัจจัยแห่งความสำเร็จในการเมือง สรุป คือ การสนับสนุนจากฝ่ายการเมืองในการดำเนินนโยบายกองทุนหมู่บ้านฯ (พฤษิตสาร ชุมพล, 2544) การตัดสินใจและร่วมกันแก้ไขปัญหาให้กับชุมชน การเข้ามามีส่วนร่วมและให้ความสนใจการเมืองในระดับท้องถิ่น รวมถึงการสนับสนุนของผู้ใหญ่บ้านกับคนในชุมชน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการศึกษา

บทสรุปสุดท้ายที่ผู้วิจัยค้นพบจากการศึกษาวิจัยเรื่องนี้เป็นคือ “ปัจจัยหลักในด้านการบริหารจัดการตามทฤษฎีของ แม็คคินเซ่ (McKinsey) ทั้ง 5 ปัจจัย และปัจจัยการมีส่วนร่วมตามแนวคิดของสถาบันพระปกเกล้า 1 ปัจจัย เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จและความล้มเหลวในการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านฯ ในจังหวัดสมุทรปราการ”

จากการศึกษาการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองของสองตำบล ในจังหวัดสมุทรปราการ พบว่า ผู้กำหนดนโยบายควรให้ความสำคัญกับเรื่อง งบประมาณกองทุนหมู่บ้าน ระเบียบกฎเกณฑ์ในการดำเนินงานกองทุนฯ บุคลากรที่ใช้ในการดำเนินงาน โดยพิจารณาให้เกิดความเหมาะสม ในด้านกระบวนการ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานกองทุนฯ ควรให้ความสำคัญกับปัจจัยแห่งความสำเร็จในการบริหารจัดการและการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน รวมถึงปัจจัยในด้านสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับสังคม เศรษฐกิจ การเมือง ในแต่ละพื้นที่ โดยการให้ความสำคัญกับเรื่องดังกล่าวนี้จะส่งผลต่อปัจจัยนำออก คือ การประสบความสำเร็จหรือประสบความสำเร็จในการดำเนินงานกองทุนฯ

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยมุ่งเน้นศึกษาเปรียบเทียบการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองของสองชุมชนในอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ ซึ่งมีข้อจำกัดในเรื่องของพื้นที่ที่เป็นกรณีเฉพาะและรูปแบบการศึกษา โดยการศึกษาจะมีบริบทของชุมชนเมืองที่มีความแตกต่างจากชุมชนชนบท การสัมภาษณ์เชิงลึกจะเน้นไปที่ปัจจัยในด้านกระบวนการ ได้แก่ การบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านฯ และการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานกองทุนฯ ซึ่งเป็นไปตามแนวทางของการนำไปปฏิบัติ โดยไม่ได้มีมุมมองที่ครอบคลุมในมิติอื่นๆ ดังนั้น สำหรับการวิจัยในครั้งต่อไป การศึกษาในรูปแบบที่เชื่อมโยงนโยบายการคลังในเรื่องงบประมาณเข้ากับการดำเนินโครงการกองทุนหมู่บ้านหรือการศึกษาความสำเร็จในการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองในระดับประเทศตลอดจนการศึกษาถึงความผูกพันของประชาชนที่มีต่อนโยบายกองทุนหมู่บ้านจึงเป็นสิ่งที่มีความน่าสนใจและเป็นประเด็นที่สามารถต่อยอดจากงานวิจัยได้ดีขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- ทักษิณ ชินวัตร. (2544). เอกสารประกอบคำบรรยายงานสัมมนา
แผนกกำลังประชารัฐขึ้นเตรียมนโยบายกองทุนหมู่บ้านฯ
ของสำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ,
16 มิถุนายน.
- ถวิลวดี บุรีกุล. (2548). *การมีส่วนร่วม แนวคิด ทฤษฎี
และกระบวนการ*. กรุงเทพมหานคร:
โรงพิมพ์ บริษัท พาณิชพระนคร.
- ทงศักดิ์ คุ่มไชนะ. (2541). *หลักการพัฒนาชุมชน*. ขอนแก่น:
โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- พฤทธิสาร ชุมพล, ม.ร.ว. (2544). *ระบบการเมือง: ความรู้เบื้องต้น*.
กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พิทยา บวรวัฒนา. (2541). *ทฤษฎีองค์การสาธารณะ*.
กรุงเทพมหานคร: ศักดิ์โสภการพิมพ์.
- เพลินพิศ สัตย์สงวน. (2549). การวิเคราะห์นโยบายกองทุนหมู่บ้านฯ.
เอกสารประกอบการบรรยาย สู่หนึ่งทศวรรษหลังวิกฤต
เศรษฐกิจ: ได้เรียนรู้และปรับปรุงอะไรบ้าง ของสถาบันวิจัย
เพื่อการพัฒนาประเทศไทย, 9-10 ธันวาคม.
- วิจิตรา พุ่สกุลสถาพร, พัฒนาการประจำตำบล สำนักงานพัฒนา
ชุมชนอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ,
สัมภาษณ์ 15 มกราคม 2555.
- วันชัย มีชาติ. (2544). *พฤติกรรมกรรมการบริหารองค์การสาธารณะ*.
กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง. (2553). *คู่มือกฎหมายและ
ระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและ
ชุมชนเมือง*. กรุงเทพมหานคร: สำนักเลขาธิการนายกร
รัฐมนตรี.
- สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ. (2553ก).
*แนวทางการพัฒนากองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
เป็นนิติบุคคลตาม พรบ. 2549-2550*.
สมุทรปราการ: สำนักเลขาธิการนายกรรัฐมนตรี.
- _____. (2553ข). *คู่มือและเอกสารพัฒนากองทุนหมู่บ้าน
และชุมชนเมือง*. สมุทรปราการ: สำนักเลขาธิการ
นายกรรัฐมนตรี.
- Easton, D. (1965). *A Framwork for Political Analysis*.
Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.
-